

**O'ZBEK XALQINING MILLIYLIGI BILAN BOG'LIQ
MAROSIMLARNING TARIXIY ILDIZLARI.**

Buronova Gulshoda Isroil qizi

ORCID 0009-0005-7596-8424

gulshodaboronova4@gmail.com

Sharof Rashidov Nomidagi Samarqand Davlat Universiteti

Kirish: O'zbek xalqining milliy o'ziga xosligini shakllantiruvchi asosiy omillardan biri bu – xalq marosimlaridir. Marosimlar xalq ruhiyati, urf-odatlar, qadriyatlar va dunyoqarashining amaliy ifodasidir. Ular orqali avloddan avlodga milliy an'analar, tarixiy xotira va ijtimoiy birlik yetkaziladi. Ayniqsa, xalqning o'z millatiga, ona tiliga, diniy e'tiqodiga, madaniy hayotiga sodiqligi marosimlarda mujassam topgan. Ushbu tezisda o'zbek xalqining milliylikini ifodalovchi marosimlar, ularning tarixiy ildizlari va zamonaviy jamiyatdagi ahamiyati yoritib beriladi. Zamonaviy hayotning tezkor sur'ati, yangi iqtisodiy va madaniy muhitning shakllanishi, yosh avlodning qadriyat tizimidagi o'zgarishlar – bularning barchasi an'anaviy tabiat bilan bog'liq urf-odatlarni yangicha ko'rinishga keltirmoqda yoki ba'zida ularni asta-sekin yo'q bo'lish xavfi ostiga qo'yimoqda.

Asosiy qism: O'zbek xalqi azaldan marosimlarga boy xalq hisoblanadi. Ular hayotning deyarli barcha bosqichlarini qamrab olib, milliy qadriyatlar asosida shakllangan. Marosimlar orqali millatning: Tarixiy xotirasi, Madaniy va diniy asoslari, Til va urf-odatlar, Etik normalari saqlanib qoladi. Misol uchun, Navro'z bayrami o'zbek xalqining qadimiy tarixiga, tabiatga bo'lgan munosabatiga asoslangan bo'lib, u xalqlarning birligi, tozalik, yangilanish va mehnat timsolidir. Bu bayram o'zbek milliy ongini, xalq ruhiyatini va e'tiqodini mustahkamlaydi.

Quyidagi asosiy marosimlar o'zbek milliylikining ifodasi va tarixiy ildizlariga ega bo'lgan asosiy madaniy hodisalardir: Navro'z bayrami – Zardushtiylik davridan meros bo'lib, yangilanish, tinchlik, mehr-oqibat va obodonchilik g'oyalarini o'zida mujassam etgan. Qurbon hayiti va Ramazon hayiti

– islomiy e'tiqod asosida o'zbek xalqining diniy va axloqiy tarbiyasini shakllantiradi. Bu marosimlarda saxovat, sabr, kechirimlilik targ'ib qilinadi. Beshik to'yi, sunnat to'yi, nikoh to'yi, kelin salom – oilaviy qadriyatlar, nasl davomiyligi, ota-onaga hurmat, mehmondo'stlik, ayolga bo'lgan e'tibor kabi milliy odob-axloq normalarini aks ettiradi. Mustaqillik bayrami, til bayrami – zamonaviy milliy ongning tarkibiy qismi bo'lib, o'zbek tiliga, davlatga sadoqatni mustahkamlovchi marosimlardir. Bu marosimlar faqat rasmiy tadbir emas, balki har bir oila va shaxs hayotida ishtirok etuvchi milliy tarbiya vositasidir. O'zbek xalqining marosimlari uzoq tarixiy jarayonlarda shakllangan bo'lib, ular zardushtiylik, islom dini, xalq og'zaki ijodi, turkiy qabilalar urf-odatlar bilan uzviy bog'liqdir. Bu tarixiy qatlamlar bir-biri bilan to'qnashmagan, aksincha, uyg'unlashgan: Navro'z – zardushtiylikdan kelib chiqqan, ammo islomiy g'oyalar bilan uyg'unlashgan. Jumladan, poklanish, hayr-ehson qilish, yangi yilga duolar bilan kirish an'anasi shakllangan. Sunnat to'yi – islom dini asosida, lekin xalqona udumlar (masalan, bolaga sovg'alar berish, to'yga do'stlarni chaqirish) bilan boyitilgan. Kelin salom, yuborilgan sandiqlar, milliy kiyimlar – qadimgi turkiy urf-odatlar asosida rivojlangan, lekin bugungi kunda ham o'zbek milliy madaniyatining ajralmas qismidir. Demak, marosimlarning ildizlari turli davrlarga, e'tiqodlarga borib taqalsa-da, ular xalq milliyligini kuchaytiruvchi yagona vosita sifatida shakllangan. Bugungi globalizatsiya sharoitida ko'plab xalqlarning milliy an'analari so'nib bormoqda. Biroq o'zbek xalqida marosimlar hayotning ajralmas qismi sifatida yashab kelmoqda. Ularda: Milliy kiyimlar, milliy taomlar, kuy-qo'shiqlar. Til va so'zlashuv madaniyati. Oila va jamiyatdagi o'rganilgan qadriyatlar saqlanib qolmoqda. Masalan, to'y marosimlarida doira, dutor, milliy raqslar, nasihatga boy to'y dasturlari bugungi kunda ham an'anaviy shaklda davom etmoqda. Bu esa milliylikni kundalik hayotda ushlab turishga xizmat qilmoqda.

Bundan tashqari, xalq amaliy san'ati – zardo'zlik, kashtachilik, kulolchilik singari urf-odatlar ham marosimlar orqali namoyon bo'ladi.

Xulosa: O'zbekiston xalqining tabiat bilan bog'liq an'anaviy qarashlari va

marosimlari ko'p asrlik tarixiy shakllanish jarayonida shakllangan, ekologik tafakkur, diniy-falsafiy qarashlar hamda ijtimoiy hayot tarzining mahsuli sifatida yuzaga kelgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki: Tabiat bilan bog'liq an'analar o'zbek xalqining ongida muqaddaslik, hushyorlik va mas'uliyat g'oyalariga asoslangan holda shakllangan. O'zbek xalqining milliylik bilan bog'liq marosimlari – bu tarix, madaniyat, e'tiqod, axloqiy me'yorlar va xalq ruhiyatining betakror uyg'unligidir. Ular orqali xalq o'zining kimligini anglaydi, avlodlarga milliy g'urur, hurmat, birdamlik va or-nomus tuyg'ularini yetkazadi. Tarixiy ildizlar bilan chambarchas bog'liq bo'lgan bu marosimlar nafaqat estetik ko'rinish, balki ijtimoiy va pedagogik vosita sifatida ham katta ahamiyatga ega. Bugun bu merosni asrab-avaylash, uni yosh avlodga zamonaviy shaklda yetkazish – bizning milliy burchimizdir.

Foydalanilgan Adabiyotlar

1. Alimov, Sh. va boshqalar. O'zbekistonning madaniy merosi: an'anaviy marosimlar va urf-odatlar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
2. UNESCO hisobotlari va maqolalari Xalq og'zaki va nomoddiy madaniy merosining saqlanishi, ekologik madaniyat va xalq bilimlarining global ahamiyati haqida.
3. Mahalliy va xalqaro ilmiy maqolalar:
 - JSTOR, Google Scholar kabi bazalardan olingan maqolalar (masalan: Traditional ecological knowledge in Central Asia, The transformation of rituals in post-Soviet societies, va boshqalar
4. Xoldorova, D. O'zbek xalqining urf-odatlari va ekologik madaniyati. – Toshkent: Ma'naviyat, 2016.